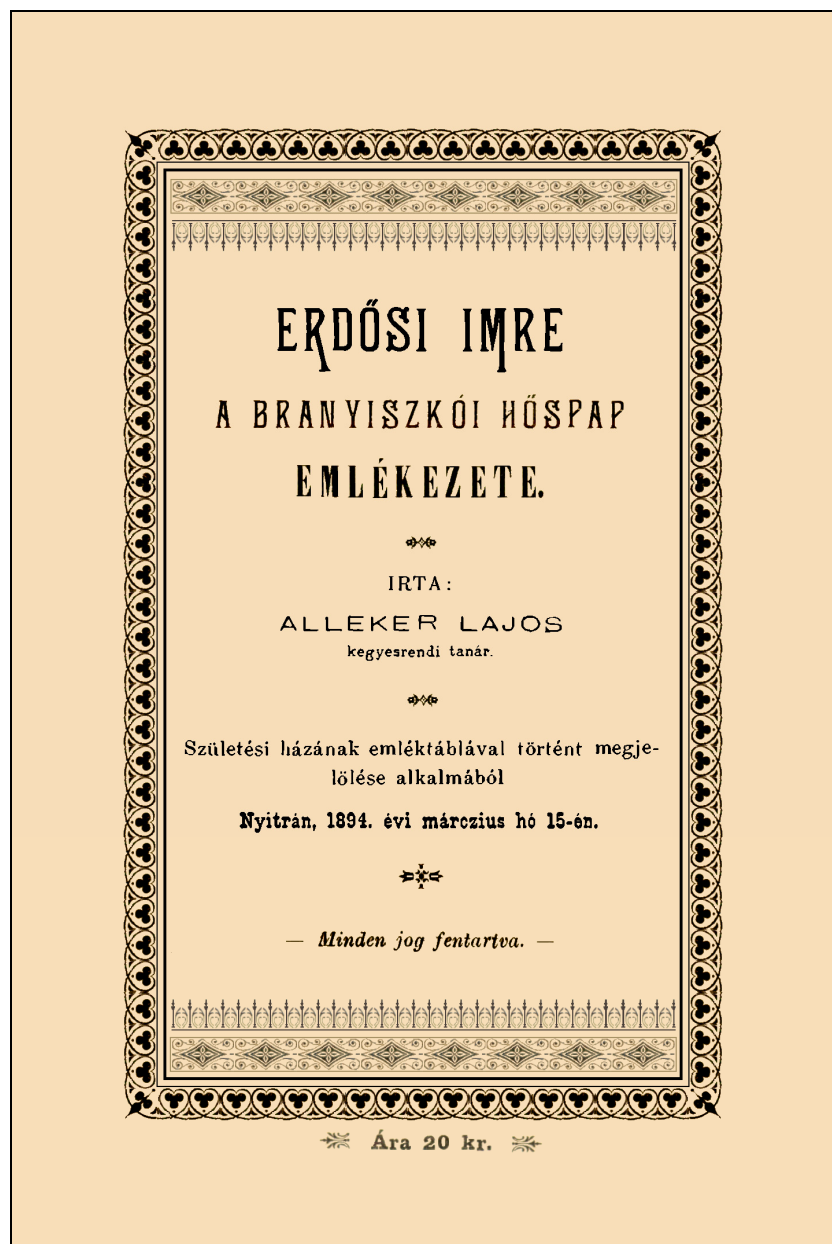

Alleker Lajos Erdősi Imre, a branyiszkói hőspap emlékezete

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Alleker Lajos

kegyesrendi tanár

Erdősi Imre, a branyiszkói hőspap emlékezete

Erdősi Imre születési házának emléktáblával történt megjelölése alkalmából Nyitrán, 1894. évi március hó 15-án

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv Nyitrán jelent meg 1894-ben, Neugebauer Nándor könyvnyomdájában. Az elektronikus változat a Piarista Rend Magyarországi Tartománya engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más jog a Piarista Rend Magyarországi Tartományáé.

A könyv szövegét Bundás Livia vitte számítógépbe.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Erdősi Imre, a branyiszkói hőspap emlékezete	4
Felhívás a hazafias közönséghez!	18
Az emléktábla	19
Versek	20
Erdősi	20
Erdősi – Emléktáblája leleplezési ünnepén	21
Branyiszkó hőse – Emléktáblájának leleplezésére	23
Az emléktáblára befolyt adományok	24

Erdősi Imre, a branyiszkói hőspap emlékezete

„Csak törpe nép felejteth ős nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket;
A lelkes eljár ősi sirlakához
S gyűjt régi fénynél új szövétneket.”
Garay

Négy éve múlt annak, hogy a nemes szív utolsót dobbant, a szabadságért rajongó lélek felszállt, a népek Istenéhez, s mi könnyezve álltunk – mint az árván maradtak – ravatalánál. Midőn lebocsátották drága hamvait örök nyughelyére, fájdalomtelt szívvel szeretnénk volna visszasírni. Hisz egyik földijét, a másik rokonát vagy feledhetlen rendtársát, az egyház egy példányszerű papot, szerzete fáradhatlan, lángbuzgalmú tagját, mindnyájunknak közös anyja, az édes haza pedig egyik legszeretőbb gyermekét, a „nagy napok” egyik kimagasló alakját vesztette el benne!

Nem nyújtott sajnó sebünkre írt, nem hozott fájó szívünknek vigaszt ama megmásíthatlan isteni rendelés, hogy az érett gyümölcsnek előbb-utóbb le kell fájáról hullnia, hogy az erdő rengetegének tölgye végre is kidől s helyet ad az ifjabb vegetációnak: mert vele a magyar szabadság templomának egyik legerősebb oszlopa roskadt össze!

S midőn elborult szemekkel néztem az elém tátongó sírűregbe, mint embernek, szerzetesnek és honpolgárnak szívében egyaránt olyanforma érzés nyilallt keresztül, mint mikor apánkat hantolják el.

Már ekkor önkéntelenül fölmerült lelkemben a gondolat, vajon hálás lesz-e az elköltözött iránt legalább szülőföldje, s fog-e gondoskodni az utódok számára áldott emlékezetének illő megörökítéséről?

Homer születéshelyét hét város vindikálta magának. Petőfinkért kettő verseng a mai napig.

Az ő szülőhelye fölött nem kellett vitatkozni: ott ringott bölcsője, ott szívta magába az édes anyatejet, ott hallotta az első dajkameséket, ahol örökös nyugalomra hajtotta le fejét.

Aggodalmam, hála az Égnek, alaptalan volt.

Szép Nyitravárosa büszkén vallotta őt magáénak, lelkes polgársága megértette a koszorús író szavait: „Önmagát bélyegzi meg a nemzet, mely jeleseit fölismerni, érdemeiket kellőleg méltányolni nem tudja, vagy nem akarja”, s megfelelt a szabadság szellemóriásának eme kérdésére is:

„Nem méltó-e, hogy a haza
Szívében hordja annak emlékét,
Ki a hazát szívéden hordozá?”

Felelete a polgári elismerés egyik legmegtisztelőbb nyilvánulása volt. Lerótt a kegyelet adóját hős fia iránt: díszes emléktáblával jelölve meg születési házát, s így intő és követendő példát állított a serdülő ivadék elé, hogy kedvezőtlen viszonyok közt nemes célokért lelkesedni, érettük fáradni, nekik áldozatot hozni tanuljon, s ebből erkölcsi erőt merítve minden balsorssal megküzdeni képes legyen!

* * *

Erdősi (előbb Poleszni) Imre hosszú s érdemekben gazdag életpályát futott meg, melynek részletes, kimerítő megírásához – az adatok megszerzése végett is – időre van szükség;

sokoldalú sikeres munkálkodását pedig csak avatott toll teheti méltón elbírálás tárgyává. Ha mindezek dacára is nekem jutott e feladat osztályrészül, és én elfogadtam azt, mentsenek ki a hiányokért jóakaratom s kedvesemlékű rektorom iránt érzett szeretetteljes kegyeletem...

Született Nyitrán, 1814. november 4-én polgári szülőktől. Atyja Ambrus csizmadia volt, fitestvére István az atya mesterségét követte, nővérét Franciskát a műhelyükben alkalmazott Murincsek nevű segéd vette nőül s ezen házasságból származott azon unokaöccse, Vince, kiről 1846-iki levelében, mint a selmeci gimnázium egyik legjobb tanulójáról emlékezik, s ki jelenleg pénzverő-hivatali számtanácsos Körmöcbányán. Különös, hogy a család városunkban Poleszni néven kevésbé volt ismeretes. Elődeik Ausztriából szakadtak ide, s az „Oesterreicher” név elannyira rajtuk tapadt, hogy sokan a család valódi nevének ezt tartották.

Mennyi maradt meg ereiben az ősi vérből, egész életpályája tanúsítja, s akaratlanul Damjanicsot juttatja eszünkbe, ki épp oly mértékben szerette a rácokat, mint Erdősi az osztrákokat.

A középiskola öt alsóbb osztályát szülővárosában végezte. Az első nyelvtani osztályban (1824/5. tanév) még gyöngye tanuló volt (52-ik I. r.) s bár a II. osztályban az elsőrendűek élén az eminentes-ekkel együtt 24-ik volt, mégis megismételte azt, s így jutott az eminensek közé 79 tanuló közt 17-iknek. A III. osztályban 14-ik, a IV-ben 11-ik, az V-ben 18-ik eminens volt. Iskolatársai közt találjuk Mattyasovszky Lipót nyug. kúriai bírót, Tagányi Ferencz bold. nyitrai kanonokot és Schusztér Konstantin váci püspököt. A II. osztályban megelőzte Mattyasovszky, de a többi osztályokban mindegyiknél jobb tanuló volt. Társai magas állásokba jutottak; ő csak egyszerű piarista maradt. Azonban neve

„Nem veszhet el, míg az ezüst Dunának
Nagy tükörén egy honfiszem pihen,
Magyar lakik e földön s a hazának
Csak egy romlatlan gyermeke leszen!”

Igazgatója Villiger József, tanárai Dolyák Ambrus, Buzna Alajos, Schembera József és Kernaszt Ede voltak. Jellemző Nyitra akkori viszonyaira, hogy a VI. osztályt Léván végezte a *magyar nyelv elsajátítása végett*. Ott érlelődött meg törekvő lelkének régi vágya, hogy tagjává legyen ama rendnek, mely őt nevelte, oktatta s a hazaszeretetet fogékony szívébe csepegtette. Onnan vették be Kalazancius fiai közé 1832. szeptember 25-én, jóllehet atyja inkább szerette volna a nyitrai egyházmegye növendékei közt látni.

Két évet töltött a privigyei újoncnevelő intézetben, s úgy tehetsége és szorgalma, mint a szerzetesi élet iránt tanúsított jóakarató alkalmazkodása megnyerték előljárói becsülését és szép reményekre nyújtottak jogos kilátást jövő működése iránt. Erről gyakorlatilag is meggyőző bizonyosságot tett ugyancsak Privigyén, hol az 1834/5. tanévben, mint a II. nyelvtani osztály próbaéves tanára sikerrel megállta helyét.

A következő két évben Vácon a bölcsészeti, majd három év alatt Nyitrán és Szent-Györgyön a hittudományi tanfolyamot eredménnyel bevégezvén, 1840. július 26-án áldozó pappá szenteltetett. E hét év alatt nemes hivatásának teljes tudatában nagy buzgalommal képezte magát a magyar, német, latin valamint később a görög nyelv és irodalomban.

Rendes tanári működését 1840/41. iskolaévben kezdte meg Selmechányán s ott működött az 1848/9. tanévig, midőn a haza függetlenségéért vívott harcok zaja más térre szólította. – Még ma is több tanítványa él Selmecen; mind tisztos öreg urak. A szeretet és hála legmelegebb hangján emlékeznek meg a szigorú, de jószívű tanárról, ki még a matematikai óra alatt is tudott alkalmat találni, hogy a hazaszeretetről s a haza iránt való kötelességekről beszéljen.

1846-ban a Novák Kázmér halálával megüresedett tanári állomásért folyamodott Nyitrára. Mint levelében írja, nem az elégedetlenség, nem előljárójától való idegenkedés, ki

atyai jóindulattal viseltetik iránta, s nem is valami silány érdek, hanem az övéi boldogságának előmozdítása, mire itthelyi szűk anyagi helyzete miatt képtelen, kényszeríti Nyitrára helyzetetését kérelmezni. Hat éve működik – úgymond – Selmecen; majd mindig, de főleg ez évben oly csekély jövedelme van, hogy bár minden fölösleges kiadást szorgosan kerül, mégsem képes a legszükségesebbeket megszerezni. Nyitrát tekinti oly helynek, hol elaggott anyját is segélyezheti s árván hagyott unokaöccsének, ki Selmecen a 3-ik osztály legjobb növendéke, némi ösztöndíjat szerezhethet. Azért fiúi bizalommal kéri a rendfőnököt, ne vonja meg jóakarátát tőle most, midőn az Isteni Gondviselés maga is úgy látszik intézkedni, hogy ő szíve ezen kegyeletes vágyait legbiztosabban megvalósíthatja.

„A könyörületesség e szép tényéért – végzi levelét – a mennyei Atya gazdagon meg fogja jutalmazni Főtisztelendőségedet; én pedig semmi gondtól, semmi fáradságtól visszariadni nem fogok, hogy tisztemnek bármi téren és minden tekintetben pontosan megfelelhessenek...”

Méltányos kérelme nem talált meghallgatásra; vagy tán a rendi érdekek miatt egyáltalában nem volt teljesíthető; sőt lehetséges, hogy levele nem is jutott a rendfőnök kezeihez. Bármi volt az oka, de kétségkívül ez volt rá nézve legelőnyösebb: mert – ellenkező esetben – ma aligha volna alkalmunk ünnepelni: a „*branyiszkói hős pap*” emlékét!...

Miképp távozott el Selmecről s csatlakozott Guyon seregéhez, többféleképpen leírták; legyen elég kettőt főlemlítenem.

Az első közlemény Lehoczky József orosházai esperes-plébánosé, ki mint szatmári papnövendék Petőfi „Talpra magyar”-jának hatása alatt cserélte föl talárját a közhonvédi egyenruhával. 1848 végnapjaiban jutott a fővárosba, majd a szomorú téli visszavonulás alkalmával Vácon át Felső-Magyarországba, Görgey táborában, az osztrákok szakadatlan üldözése között.

Erdősi túlságos szerénysége, a bajtársi és baráti szeretet, de főleg a történelmi igazság érdeke késztették nyilatkozatra.

Pár évvel ezelőtt – mint írja – a pestmegyei Uri község jótevője Schmidt János kanonok-plébános iránt háláját akarván kifejezni, lefőstette arcképét a helység ház terme részére. A leleplezési ünnepélyen megjelent Pestmegye tisztikara is élén az alispánnal, s a bankett szónokainak egyike Mednyánszky Cézár bárót is főlemlítette, mint a „branyiszkói hős papot.”

E tévedést kívánja ő helyreigazítani.

E szerint Görgey kilenc dandára közül a 8-ik Guyon parancsnoksága alatt jutott Selmecre, hol ő és tisztársai a piaristák szívesen látott vendégei valának. Amint Guyon együtt látta a ház tagjait, eme szavakkal fordult a ház főnökéhez:¹ „Ejnye de derék fiatal urakat tisztelhetek itt együtt! Minthogy nemrég kaptam a dandáromba egy beszercebányai tót újoncokból álló zászlóaljat, akik igen áhítatos jó katolikus fiúk, mert minden lefekvés előtt szép szent énekeket zengedeznek Istenükhöz, azért szeretném őket egy nyelvüket értő tábori lelkésszel megörvendeztetni.”

A rektor kijelentette, hogy mindnyájan szívesen és kész örömmel vállalkoznának a haza szolgálatára, de csak egyetlenegy bírja közöttük a szláv nyelvet. Erre föl pattant az asztaltól a gimnázium fiatal költészettanára, Poleszni Imre, s minden habozás és késedelem nélkül kijelenté: „Ha a haza hí ezredes úr ajkai által szolgálatára, kész vagyok, megyek azonnal, parancsoljon velem!”...

A másik közleményt Erdősinek egyik tanítványa küldte be Szklabináról a következőkben:

1849. január havában Görgey hadának törzstisztjei a piaristák selmeci társházában voltak szállva, ugyanott volt a hadipénztár is, míg Görgey fővezér a kamaragrófnál lakott. A honvédtisztek katonai pontossággal alkalmazkodtak a kolostori szabályokhoz, s midőn délben

¹ Magyar Állam 1890. febr. 18. sz.

vagy esti 7 órakor az asztalhoz hívó csöngettyű megszólalt, a rendtagokkal együtt mind megjelentek a refektoriumban. A közlő – mint írja – ekkor kredenciárius volt a piaristáknál s azért tudja mindezeket. A pontosság ellen csak Poleszni vétett, aki minduntalan kimaradozott a nélkül, hogy előre kikérte volna a szigorú rektor engedelmét.

Egyik nap megint elmaradt s az ebédlő társaság már pipára gyújtott, midőn Poleszni megérkezett s bocsánatot kérve késedelméért, helyére ült, s intett, hogy hozzanak neki valami maradékot. Az öreg rektor nagy bosszúsán fűjt egyet a két ujja közt tartott döbrőire, s kifakadva mondá: „A bocsánatkérés, professzor úr, már annyiszor ismétlődik, hogy ha e tiszteletre méltó főtiszt urak jelenlétét nem tekinteném, kénytelen volnék kijelenteni...” – „Csak még most egyszer bocsásson meg pater rektor, – vágott közbe Poleszni – és többé aligha fogom kérni bocsánatát, mert (s ekkor reverendája zsebéből elővett egy iratot s átnyújtá a rektornak) én megszűntem e tisztelendő tárház tagja lenni, holnap én is tovább vonulok (a törzstisztekre mutatva) bajtársaimmal vagy meghalni, vagy megmenteni e hazát.”

A tisztek felugrottak helyeikről s kézzszorítással üdvözölték új bajtársukat; a piaristák meg ölelték, csókolták a testvért, ki a rend ősi hazafiságát így is bizonyítja. Könnybe lábadt az öreg rektor szeme is, odament Polesznihez, megölelte, fejére tette két kezét és megindulástól reszkető hangon mondá: „Custodiat et benedicat te Pater et Filius et Spiritus Sanctus!”

Az asztalfőn ülő aranygalléros tiszt e szavakkal fordult Polesznihez: „Nos tehát kedves Kapisztránom...” – „Éljen! Éljen! Úgy van, Kapisztrán!” – kiáltotta a többi tiszt. – „Tehát kedves Kapisztránom – folytatá a törzstiszt – holnap együtt utazunk Besztercebánya felé, de búcsút nem igen veszünk.”

Ezen két tudósításból hitelesebb az előbbi; a kezeim közt levő okmányok e mellett tanúskodnak. A rektor nyilatkozata így szól:

„Alulírott ezennel nyilvánítom, hogy az elkerülhetlen szükség Hazánknak súlyos körülményeiben úgy hozván magával, miután Gróf Guyon ezredes úr osztályához egy tábori papot kívánt, Poleszni Imre kegyestanítórendi áldor és a selmeci középtanodában szónoklattanár ezen kívánsága teljesítésére magát jelentette, de miután alulírottnak az előbb nevezett egyént a Szerzetből elbocsátani hatalma nincsen, a megszüntetett közlekedés pedig a Rendkormányzójának ezt bejelenteni nem engedi, egyedül fenn tisztelt Ezredes úrnak azon ajánlatára, hogy e részben minden felelősséget magára vállal: a többször említett tanár urat tanítói hivatalától ideiglenesen fölmenteni és elbocsátani kéntelenítettem; sőt tekintve az osztálynak elkerülhetlen szükségét, nehogy a vallásosságban hiányt szenvedjen, polgári úgy, mint keresztényi kötelességemnek ismertem; ugyanazért, midőn ezennel engedvén a körülményeknek a Főtisztelendő Rendkormányzó úr utólagos jóváhagyása reményében a t. c. tanár urat elbocsátom, azon esetre, ha a háborúsági viszonyok megszűnván, a hadseregnél személyére szükség többé nem volna, annak a kegyesrendbe való visszavételét biztosítom.

Selmecbányán, 1849. januárus 15.

Tóth Lajos m. k.

(P. H.) helybeli középtanoda igazgatója.”

*

„Gróf Guyon ezredes dandárparancsnokságától.

Miután elkerülhetlenül szükségesnek találtam hadosztályom mellé tábori lelkészt szerezni s erre Polesnyi Imre úr, szónoklattanár a kegyes-tanítórendből késznek nyilatkozott: indítatva érzem magamat, hogy elbocsáttatását az itteni kegyesrendi háztól saját felelősségemre eszközöljem ki.

Mit annyival is inkább szükségesnek tartok, mert tiszt. Tóth Lajos helybeli házfőnök úr eme rend főnökétől az ellenség által el van zárva és nekem kijelentette, hogy ezen elbocsátást önkényűleg nem eszközölheti, kivévn, ha a felelősséget teljesen magamra vállalom.

Kelt Selmecen, 1849. január 15.

Gf. Guyon
(P. H.) ezredes.”

*

Másnap már megkapta kinevezését, melyet szintén hátrahagyott iratai közt találtam:

489. k. sz.

Feldunai magyar királyi tábor főparancsnoka
Selmec főhadiszálláson január 16-án 1849.

Kinevezés.

Poleszni Imre kegyesrendi áldor és tanár a magyar királyi hadügyminisztérium Novemb. 13-án 1848. 9538/3438 szám alatt kelt rendeletéhez képest, utólagos jóváhagyás reményében 1849. Január 1-ső napjától számítandó rang és 60 pft. havi illetménnyel Guyon Ezredes osztályának *tábori pap*-jává ezennel kineveztetik.

Görgey
(P. H.) tábornok.

Utóirat:

Poleszni Imre k.-r. áldor a 8-ik hadosztály tábori lelkészéül általam megerősítettik. Debrecen, Martius 10. 1849.

(P. H.) **Mészáros Lázár.**

*

Kineveztetését a Közlöny 1849. martius 13-iki száma hozta. Természetes, hogy a háborús körülmények miatt a rend kormányának engedélyét csak hónapok múlva kaphatta meg, mialatt idegenhangzású nevét is megváltoztatta, melyet a Közlöny március 22-iki száma tesz közzé:

„Poleszni Imre tábori lelkész vezetéknévének *Erdősi*-re kért változtatása s azzali élés megengedtetvén, ezennel országszerte köröztetik.

Debrecen, martius 19-én 1849.”

*

A rendkormány elbocsátó levele következőleg szól:

„Erdősi, előbb Poleszni Imre, kegyestanítórendi áldozárnak ugyanazon kegyestanítórend kormányára részéről ezennel engedelem adatik, hogy a seregnél mint tábori pap törvényes előjáróinak felügyelete alatt a hazának törvénytörőleg hív szolgálatot tehessen.

Kelt Pesten, 1849-iki június 5. napján.

Palotai József s. k.

rendkormányzó.

Horváth Cyrill

kormánysegéd és titkár.”

*

Mint tábori lelkész lelkesítő részt vett már a január 18–20-án vívott szélaknai csatában s mindig kedvesen emlékezett vissza, hogy a derék és vitéz Sréter Gyula palatinus-huszárezredest, kinek jobb vállát lötték keresztül, de mégis kiszabadult az ellen kezeiből – ő ápolhatta.

Február 2-án vonult be Guyon Iglóra s Kiesewetter már a következő éjjelen megtámadta. Ellesvén a magyar jelszót, az előőrsök kijátszásával sikerült ugyan a város közepéig hatolnia, azonban Guyon villámgyorsan összpontosított hadaival visszaverte, s Lőcsén át a branyiszkói szoros felé üzte, hova február 4-én a Schlicktől küldött Deym gróf is megérkezett csapataival. Görgeynek nagyon érdekében állott e szoros elfoglalása egyfelül, hogy a Tokajnál állomásozó Klapkával összeköttetésbe juthasson, másrészt, hogy Ramberg hadosztályának egyesülését Schlickkel megakadályozza.

Szándékosan szemelte ki e célra Guyon hadosztályát, mely nézete szerint a leggyarlóbb csapatokból állott, hogy a siker annál fényesebbnek, ellenben a kudarc is csekélyebb jelentőségűnek tűnjék fel.²

De mások nem így ítélték.

„Guyon hadteste – mondja a Marcius Tizenötödike³ – az volt az összes táborra, ami a huszár kardja a huszárra nézve; ő fogta fel az ellenségnek minden csapását, mely az egésznek volt szánva.”

Maga Guyon is hízelgőbb véleményt táplálhatott saját serege felől, mert a túlnyomó erő s ennek rendkívül kedvező helyzete dacára is föltétlenül bízott diadalában, melyre a bányavárosi vereségek után határtalan ambíciója is sarkallta. A csatanap reggelén ugyanis, míg embereit a korotnoki korcsma előtt jól megpálinkáztatta, ő maga benn az ivóban Tipula Gyula főhadnagy dandársegédnek megparancsolta; írja meg a jelentést rögtön Branyiszkó sikerült bevételéről; s midőn a főhadnagy e különös parancsra kételkedve bámult rá, hevesen fakadt ki: „Damn me if I don't, get over it!” („Kárhozzam el, ha keresztül nem megyek rajta!” – ti. Branyiszkón).⁴

Február 5-ének éjjelén érkezett a magyar sereg Korotnokra, mely a branyiszkói hegy közvetlen tövében fekszik.

E ponton az észak-déli irányban húzódó s mintegy 3400 magas hegyláncon maga a természet jelölt ki legkényelmesebb átjárónak egy szoros utat Szepesből Sárosba, mely másik oldalán lassú hajlással ereszkedik alá Siroka felé. Ezen út balján egy kisebb hegycsúcs föltétlenül uralkodik nemcsak a főút, hanem a szepességi határhegységekből összeverődő valamennyi mellékút fölött is. Jóbarát és ellenség egyformán elismeri, hogy a Branyiszkónak eme, jórészen sziklába vájt szerpentináját Korotnoktól fölfelé hatolva elfoglalni egyike a legmerészebb és nehezebb feladatoknak.

² Rüstow, Az 1848–49-iki magy. hadj. története, 189.

³ Marcius Tizenötödike 23. sz.

⁴ Görgey István 1848. és 49. élmények és benyomások, I. 195.

A magyar sereg 3920 emberből állt 24 ágyúval, az osztrákét maga Görgey Arthur 5000-re teszi. Legelő volt a tűzben a 33. zászlóalj Pethő őrnagy alatt, ennek nyomában a 13. sz. (zempléni zöldpántlikás) honvéd- és a beszercebányai 2. újonczászlóalj; a jobboldali kerülőúton a nógrádi önkéntes z. a. élén Kompolthy őrnaggyal.

Az ellenség a hegy kétharmadnyi magaslatát lepte el nagy tömegekben védve az erdő sűrűjétől, míg előharcosai az alsóbb magaslatot szállták meg, hol egy közelálló csűr kínálkozott nekik kedvező védhelyül; ágyúik az egész út fölött uralkodtak, melyek valamivel feljebb, a hegy közepén voltak elhelyezve.

Dermesztő, 18 R. fokú hidegben kezdődött a csata.

Az első ellenséges ágyú – mint maga Erdősi írja⁵ – délelőtt 10 óra tájban dördült meg. Egy hat fontos ágyúütegünk Korotnokon, alkalmasnak kínálkozó dombtetőről felelgetett vissza. Schulz tüzérkapitány a gyalogság fejei fölött lövöldözött át, de épp azért, mert fölfelé és magas emelkedéssel kellett lőnie, nem sok kárt tett az ellenségben. – Sokkal többet ártottak neki az Iglón Kiesewettertől elfoglalt osztrák röppentyűk ezrei.

Nagyot bámulhatott a német, midőn leküldözött röppentyűire saját érthető nyelven kapott kegyelmet nem ismerő válaszokat.

A hegyre vezető kanyargós vitákat egészen a hegytetőhöz közelálló Mária-képig szuronyszegezve kellett elfoglalni. Sokan ezt örült gondolatnak tartották, de Guyon azt felelte rá, hogy a magyar honvéd előtt nincs örült lehetetlenség, csak tudják vezetni.

Ilyen vezető is akadt Erdősi személyében.

Istenbe vetett hittel és magasra emelt kereszttel rohant a meredek hegynek. Az ágyúbömbölés, puskaropogás és a haldoklók jajkiáltásai közül mennydörögve hallatszik ki buzdító szava: „*Utánam fiúk! Velünk az Isten!*” – Egész sorokat söpör el honvédeinkből a sáncoktól védett osztrák hadgyilkos tüzelése. A jeges úton félig csúszva haladhatnak előre, de ha legurul egy-egy, újra kezdi, mert látja, hogy a lelkész keresztje mindig feljebb-feljebb halad. Erdősi is többször elbukik, a golyó záporoként hull körüle, ziháló melle már alig képes túlharsogni a csatazajt, s már-már úgy látszik, hogy a németnek sikerül visszaverni a csüggedni kezdő honvédeket...

Egyszerre mintha sebet kapott volna Erdősi, egy szikla mellett térdre roskad...: Azonban nincs baja, csak megpihen, hogy újult erővel hatoljon, törjön fölfelé...

Pár pillanat, s már ott áll ismét élükön, gyorsan vezeti a hadat előre s amint végerőfeszítéssel megközelíti a sáncokat, felmagaslik nyúlánk termete, megcsóválja feje fölött a keresztet, s a sáncok mögé vonult ellenség közé vágva dörgő hangon szól vissza a legényeknek: „*És ti ott hagynátok az ellenség kezében Isteneteket?!*”

Dehogy hagyták ott: az összezúzott ellenség hulláin keresztül hatoltak a sáncokra s esti öt órakor ott lengedezett a tricolor a vérrel tarkázott hómező fölött, az utolsó lövések villanásaitól meg-megszaggatott téleesti tájképben...

Guyon lobogóját golyó vitte el. Veszteségünk 50 halott és ugyanannyi sebesült. Az ellenségé sokkal nagyobb volt s közöttük Kiesewetter.

Midőn még javában folyt a küzdelem, Guyon Szottfried ezredest azon mellékútra küldte, mely a Branyiszkó-Szepesváralja s a Siroka-Branyiszkó között levő főutakat összekapcsolja. Ha Deym ezt az út elzárása előtt észre nem veszi s fejvesztett futással nem menekül Eperjes felé: seregével együtt menthetlenül odavesz.

Guyon a fényes diadal után kihúzta zsebéből az előre megírt győzelmi jelentést, kitöltötte, amit reggel üresen hagyott: az órát és az elesettek számát, s elküldötte Görgeynek következő toldalékkal: „Nekem nincsenek katonáim, hanem hőseim; a 33. z. a. csodákat művelt s azért kérem méltóztassék a dicső zászlóaljnak, míg fenáll dupla lenungot adni.”

⁵ Vas Ujság, 1880. 12. sz.

Ha ezt nem is, de annyit megtett Görgey, hogy egy havi dupla lénungot fizettetett ki a legénységnek örmestertől lefelé; ezenkívül a február 8-iki napi parancsban a zászlóaljzat tündöklő és követendő példa gyanánt állította a hadsereg elé, zászlájára meg új szalagot tűzetett, melyre Görgey Arthurné sajátkezüleg hímezte föl arany betűkkel:

„Branyiszkó február 5-ike 1849”.

A győzelem kivívásának fő dicsőségét Erdősi is a leginkább csongrádi fiúkból álló 33. zászlóaljnak tulajdonítja, melynek jeles és bátor tisztjei közül felemlíti Földváry Béla, Gosztonyi József és Jelinek nevét. Önmagáról szerényen hallgat, de mindig nagy elismeréssel nyilatkozott róla maga Guyon. Így p. Ecsedy Károly nagylányai református lelkész írja, hogy midőn a szegedi kivonulás alkalmával találkozott Erdősivel, a tábornok mint tábori papját azon megjegyzéssel mutatta be, hogy *neki köszöni a branyiszkói győzelmet*.

Erdősi a vörös fenyűfából készült keresztet a siroakai templomban tartott „Te Deum” után ott hagyta emlékül, melyet az ottani pap később az iskolába helyezett el, hogy a gyerekek hazafiságot tanuljanak a fészület történetéből.⁶

Ezen diadal Görgeynek utat tört Sárosba; lehetővé tette az egyesülést Klapkával és egyenes közlekedést nyitott Debrecennel. De még nagyobb volt – morális hatása, mert e csatában először arattak nagyobb győzelmet a magyarok s bennük megalapította azon önbizalmat, mely később annyira kitüntette honvédeinket.⁷

A Magyar Hírlap különösen kiemeli a modort, mellyel Guyon az ő katonáit lelkesítette. A támadás előtt az Ujházy-vadászokhoz ezen rövid beszédet tartotta: *„Jäger itt, Jäger ott, előre dupla Löhnung, hátul kartács!”* –

A Közlöny február 12-iki rendkívüli száma röviden emlékszik meg e váratlan fegyverszerencséről, holott más csekélyebb fontosságú, mondhatni csetepatékat legkisebb részletekig leír. „Branyiszkónál – jelenti – ismét győztünk. Délután egy órától éjfélig tartott a csata. Huszonhárom hegyi s roppant erős állomásból verte ki vitéz seregünk az ellenséget. Kaptunk ágyúkat és sok foglyot; az ellenség rendetlenül futott meg. Minden magyar honvéd egy hős volt. Az ágyúk ellen szuronnyal rohantak. Nincs mentsége az ellenségnek, eltörültetik a földszinéről”.

Ugyanazon lap március 10-iki száma hozza, hogy Guyon Richárd gróf, a nemzet hálás jutalmául a katonai érdemjelek második osztályával díszítetik föl,⁸ érdemei közt különösen kiemeli a branyiszkói szoros ostroma és bevétele alkalmával tanúsított oroszláni vitézségét.

Guyon egyike a magyar szabadságharc legrokonszenvesebb tábornokainak, s így méltó, hogy – közbevetőleg – legalább pár szóval róla is megemlékezzem.

Született Bathban, Anglia hírneves fürdőhelyén 1812-ben.

Ifjú korában Dom Miguel ellen harcolt Portugáliában, majd 1832-ben osztrák szolgálatba lépett, melyet 1839-ben elhagyva, Komárom megyében telepedett le. 1848-ban az első között sietett fegyvert fogni új hazájának sárbatiprott jogaiért, és végigküzdötte az egész szabadságharcot. 1849. aug. 15-én török földre menekült, hol mint Kursid pasa vállalt szolgálatot. Meghalt Konstantinápolyban 1856. okt. 12-én. Két fia a francia hadseregben szolgál. Szeplőtlen becsületesség, törhetlen hűség, rettenthetlen bátorság, ernyedetlen

⁶ Tört. Lapok, II. évf. 16. sz.

⁷ Magyar Hírlap, 1850. 99. sz.

⁸ Ezen érdemeket Kossuth alapította 3 osztállyal, melynek ő volt nagymestere. Legmagasabb fokával Bem apót tüntette ki, midőn Erdélyt az osztrák-orosz sereg kezeiből maroknyi hadával kiragadta. Halála után a török kormány a rendjelet visszaküldte Kossuthnak, ki azt 1877-ben a Háromszéki Múzeumnak ajándékozta. Bem apón kívül csak Görgey kapta meg ezen I. oszt. kitüntetést, de visszautasította, s ez jelenleg a Nemzeti Múzeum régiségtárában látható.

kitartás, de egyúttal kifogást és kíméletet nem ismerő szigor valának fő jellemvonásai és épp ez utóbbi nem egyszer tette szükségessé, hogy kedves tábori papja, ki tökéletes bizalmával dicsekedhetett, ne csak lelkesítője és vigasztalója legyen a hadtestnek, hanem engesztelő bíróként is szerepeljen.

Erdősi a branyiszkói dicsteljes viadal után jelen volt még a kápolnai (febr. 26–27.), nagysarlói (ápr. 19.), komáromi első (ápr. 23.), mossorini (júl. 16.), a szőregi (aug. 5.), a temesvári (aug. 9.), és a lugosi csatáknál (aug. 15.), mindenütt szeretettel ápolva, buzdítva, lelki vígasszal ellátva az ütközetek szerencsétlen sebesültjeit s a haldokló honvédeket.

A sarlói győzelem után Farmadon találkozott Guyonnal, mint kinevezett komáromi várparancsnokkal. „Még ma – mondá neki a parancsnok – Komáromban ebédelek!” „A viszontlátásra!” volt rá a hős pap felelete; s csakugyan mindketten külön – életük kockáztatásával bejutottak a várba.

A lugosi csata után Facséton látták egymást utoljára: a hős tábornok és hozzá méltó papja. Ott búcsúztak el egymástól – örökre... Ez alkalommal Erdősi – mint maga írja – *a sokféle oszló gondok között összes jegyzeteit a meghaltak névkönyvével együtt a táborkari iroda ládájában felejtette.*

A szabadságharc gyászos végét a benne részt vett honfiak kegyetlen üldözése, legjobbaink bebörtönzése, vérpadra hurcolás követte.⁹

Az elsőből busásan kijutott Erdősinek is.

Mindenekelőtt eltiltották attól a névtől, mely minduntalan eszünkbe juttathatná a magyar dicsőséget: mert bár a branyiszkói ütközetnél még Poleszni volt, de mire az akkori viszonyok közt a diadal ismertté lett, ő már *Erdősi* nevet viselt.

1849. aug. 25-én még e név alatt van kiállítva Jósa Péter biharmegyei elnök és kir. biztos által Váradolasziban kelt útlevele, „mely mellett a volt honvédseregénél mint 9.¹⁰ Hadtest tábori lelkész szolgált Erdősi Imre, miután magáról a köteles térítvényt kiadta, Biharmegyébe Debrecenbe, mint állandó lakása helyére szabadon bocsáttatik és utasíttatik.” „Láttamozta Debrecenben szept. 8-án 1849. Drevenyák Ferencz Elnök és Királyi Biztos.”

Az ottani rektor tanúsága szerint március hóban már Debrecenben volt: „Alulírott ezen levél erejénél fogva bizonyítom, hogy Poleszni¹¹ Imre atya, kegyesrendi áldozár a folyó év március havában Debrecenbe érkezett és a kegyesrend társházában volt, előmutatván a selmeci ház főnökétől kapott elbocsátó levelet s elbeszélvén, mi módon kellett kényszerítve állomását elhagynia, egyúttal kijelentette, hogy Debrecenben marad és többé nem akarja követni a fölkelőket. Utóbb mégis félvén, hogy azok, kik a legfőbb hatalmat jogtalanul bitorolják, mint hűtelent üldözőbe vehetik, innen fölötte, csüggedt kedéllyel – amerre sorsa vezérelni akarja – eltávozott.

Debrecen, november 2-án 1849.

Kardhordó Ambrus
kegyesrendi házfőnök.”

⁹ Csak néhányat említek föl Nyitra vármegyéből: Lehoczky János ürményi születésű, vágyszerdahelyi katolikus lelkész 5 évi várfogságra; Nedeczky József verbói sz. huszárfőhadnagy 12 évi vf.; Rudnay Jusztin divékujfalusi főhd. 5 évi vf.; Bacskafalvi Bacskády Miklós néveri sz. hgy. m. k. testőr 8 évi vf. vason; Sümei József szentői sz. kapitány 14 évi vf. vason, Sokolczy Mihály nagykegyesrendi sz. kapitány löpor és golyó általi halálra (kegyelem útján 10 évi vf.); Fekete János kismarjai sz. alezredes tiszt rangja s összes vagyonának elvesztése mellett löpor és golyó általi halálra (kegyelem útján 12 évi várfogságra) stb.

¹⁰ Tévedésből 8-ik helyett.

¹¹ Már ekkor eltiltották neki az Erdősi név használatát.

A levél egész tartalma, hangja elárulja intencióját. Különben elég a dátumra tekintenünk: alig egy hónappal kelt később a Tizenhármak vértanúságánál, tehát a kötél, lőpor és golyó rémséges korszakában!

De már ezt megelőzőleg is találunk Erdősi csekély számú iratai között több okmányra, melyekből következtethetünk az iszonyú zaklatásokra, üldözésekre, miknek a hadbíróság részéről hónapokon keresztül ki volt téve. Ő maga már szeptember hóban küldött egy védíratot a pozsonyi hadbíróshoz, melyben elmondja, hogy mindig ellenállhatatlan vágy vonzotta a katona-lelkészi pályára, s midőn Guyon említette, mily égető szüksége van egy katonái nyelvét is értő tábori papra s választása éppen ő rá esett, nem vonhatta ki magát a kényszerhelyzetből, de a politikai mozgalmaktól lehetőleg távol tartotta magát...

Ilyen a selmeci házfőnöknek 1849. október 16-án kelt s más két rendtag (Zvolenszky Mihály és Jancsó József) által is aláírt levele. Ebben a házfőnök bizonyítja, hogy Guyon fölkelővezér kényszerítette Poleszni Imrét állomása elhagyására, s midőn minden mentegetőzése hasztalan volt, végre azzal védekezett, miképp hivatalát és állomását csakis a rendfőnök engedélyével hagyhatja el. Azonban Pesttől el voltak szigetelve, erre gondolni sem lehetett. Guyon ismételten sürgette az elbocsátó levelet a házfőnöknél, ki végre összetett kezekkel kérte a vezért, ne kényszerítse őt olyan dologra, amire feljogosítva nincs. Azonban Guyon erőszakkal fenyegetve kényszerítette az írásra s személyes jelenlétében kellett az elbocsátó levelet kiállítania.

Van végül az okmányok között egy, melyet a selmecbányai magisztrátus 1849. november 5-én tartott tanácsüléséből s ennek meghagyásából állított ki Holesch Lajos városi főjegyző. E szerint Poleszni Imre több évi ottműködése alatt, mint a helybeli katolikus gimnázium rendes tanára a gondjaira bízott ifjúságot nemcsak az irodalomban, hanem a valláserkölcsi téren is szakszerűen s tapintatosan vezette, kiképezte. Magát úgy a nyilvános, mint magánéletben kifogástalanul viselte, szerény és nyájas föllépésével közszeretetet vívott ki magának, s midőn január hóban Guyon mint tábori lelkészt magával vitte, távozása általános sajnálatot keltett. Mindezeket az igazság érdekében a város pecsétjével is megerősítik.

Mindezek természetesen megmentése végett történtek, s tekintve a „bresciai tigris” határt nem ismerő vérengzését, tekintetbe véve, hogy a legérdemesebb hazafiak élete fölött a durvaság, érzéketlenség, majd meg vakgyűlölet ült törvényt, tört pálcát, nagyon is megbocsáthatók, s mitsem vonhatnak le Erdősink érdemeiből. Különben ezen okmányok sem menthették volna meg, ha Guyon magas családi összeköttetései s más protektorok közbenjárása nem segítenek rajta. Ez utóbbiak közt találjuk a ma is élő Goldbrunner Sándort, Selmec egykori polgármesterét. Most is dicsérettel emlékszik Erdősiről, hősi jelleméről, kit mint piaristát is nagyrabecsült. A szabadságharc után levelezésben állt vele s mint főispáni helytartó tekintélyével és befolyásával egy ízben ki is mentette a hadbíróság előtt.

November elején Drevenyák útlevelével Pestre érkezett, hol a rendházban volt interválva december végéig. Végre megidézték a gyászos emlékü új épületbe, de – mint maga mondá nekünk egy alkalommal – a szó szoros értelmében kiutasították onnan, s aztán többé nem is háborgatták. Úgy bántak el vele, mint akit kénytelen-kelletlen önmaguknak kellett nyakukról lerázniuk.

December vége felé Nagy-Károlyba kapott áthelyezést, hol buzgó működését az iskola és szerzetesház csendes falai között az ifjúság nevelése és oktatása körül ismét megkezdhette. Ugyanott kapta meg a hadbíróság fölmentő ítéletét 1850. június 15-én.

Ezentúl rendkívüli és nehéz viszonyok közt oly fogékony és áldozatkész lelkét, annyira kipróbált munkaerejét kizárólag a tanítás és a rend közjava érdekében érvényesítette.

1850/51. tanévben Temesvárott találjuk, honnan egy évi működés után a kolozsvári s innen két év múlva a nyitrai gimnáziumhoz helyeztetett át.

Szaktárgyai voltak a latin, görög, magyar s német nyelv és irodalom s azokat annyi buzgalommal, oly sikerrel adta elő, mely még inkább növelte a nevének már eddig kivívott tiszteletet és közbecsülést.

Erről tanúskodik a felsőbb tanhatóság elismerése, melyet a rendfőnöktől e sorok kíséretében kapott meg:

„A fensőbb tanhatóság Tisztelendő Atyaságodnak az ifjúság oktatása körül kifejtett dicséretes működéséért elismerését nyilvánította. Midőn ezen elismerést kiváló lelki megnyugvással kezeihez juttatom, a további jutalmak elnyerésére erőt és kedvet kívánok az Istentől.

Pesten, 1856. október 31.

Tisztelendő Atyaságodnak
őszinte szeretettel híve
Nagy Péter
rendfőnök.”

Nyitrára helyeztetésével ugyan teljesült régi vágya, de már az 1857/8. tanévben újra búcsút kellett mondania kedves szülővárosának. Vácra az újoncnövendékek másodmesterévé léptették elő, s ő bármily lelki örömmel oktatta is szeretett szülőhelye ifjúságát, az engedelmség fogadalmánál fogva köteles készséggel, teljes odaadással hajolt meg a rendkormány intézkedése előtt.

Négy év múlva a szerzet egyik legelső házának, a kecskemétinek vezetése nehezedett munkabíró vállaira. Őszinte jóakarat, mindent körültekintő gondosság, példaadó béketűrés, fáradhatlan munkásság, a társas életben kifogyhatlan jó kedély, a közügy, de kivált a város érdekei iránt soha nem szűnő meleg érdeklődés jellemzik. A branyiszkói pap, a piarista rektor csakhamar Kecskemét összes polgársága előtt a legismertebb, legnépszerűbb alakká, szóval közkedveltségűvé lett.

Polgártársainak szeretetét legvilágosabban bizonyítja ama körülmény, hogy a Fektor József prépost után megüresedett városi plébániára őt szemelte ki a közbizalom, s ekkor a város előkelőségéből alakult küldöttségnek valóban jellemző s ritka önzetlenségről tanúskodó választ adott.

Ő – úgymond – a tanári pályára szentelte életét s úgy járta a lelkészkedés terén, mint a hal a szárazon, csak kínlódás volna az rá nézve, nem lévén elementuma. Aztán amit a hazaért tett, azzal csak tartozó kötelességét teljesítette, melyért jutalmat nem vár, de nem is fogad el, mert akkor elveszne öntudatának érdeme, hogy azt cselekedte.

Éppúgy köszönettel hárította el magától Peitler Antal váci püspök ajánlatát is, midőn egyházmegyéje kötelékébe akarta fölvenni. Főpásztorának kiváló jóindulatáról tanúskodik azon levél is, melyet kormánytanácsossá történt kineveztetése alkalmából intézett hozzá: ”Midőn a t. rendkormányának – írja többi közt – ezen igen bölcs áthelyezéséhez őszinte szívből szerencsét kívánok és főtisztelendőségednek ama kitűnő előnyökért, melyek tisztének dicséretes betöltéséből nemcsak a t. rendre, hanem saját egyházmegyémmre is bőven háromoltak, szívélyes köszönetet mondok, egyúttal egyházmegyémet továbbra is Főtisztelendőséged becses jóakaratába ajánlom”...

A kecskeméti társház tekintélyes gazdaságának műveltetése nem csekély mértékben vette igénybe idejét, tevékenységét; ereje, munkakedve azonban soha nem lankadott, s midőn a tanyáról este elcsigázottan hazaért, legkésőbbben tért nyugalomra s a kora hajnal már a ház ügyei körül szorgoskodva találta. Egyszerű talárja alatt melegen érző szív dobogott, melynek legnagyobb örömet szerzett, ha másokkal szívességet tehetett, s ártani senkinek nem tudott.

A rendtagok közt a kölcsönös becsülést, testvéries összetartást fenntartani s ápolni egyik legfőbb feladatának ismerte, s mindezért legbecsesebb jutalmul rendtársainak vizsontszeretetével, baráti ragaszkodásával méltán dicsekedhetett.

Katonai nyersségét éppoly híven megőrizte, mint szívének egyenes őszinteségét.

Az előbbinek különösen hasznát vette a gazdaság nagyszámú matyó cselédségével szemben, mely nem egyszer keserves próbára tette még az ő hosszú professzorkodás által megkövesedett türelmét is. Az a sok fáradság, herce-hurca, csörölés, pörpatvarkodás korántsem viselte meg hatalmas szervezetét, sőt javára vált testi egészségének, fokozta életerejét. Miként nagy viharok után, csak derültebb az ég, ő is még vidámabbá lett, ha jól kimérgelődte magát.

Szókimondó volt, mint akár Szeged Kremingerje, avagy Vác hírneves Argentije, s a branyiszkói nimbus után ez volt másik fő oka nagy népszerűségének. Ha mint növendékek beállítottunk hozzá egy-egy kis előlegért, mindig olyanformán éreztük magunkat, mint valami delinquens a vizsgáló bíró előtt.

Onnan a magas pulpitus mellől fordult a belépő felé máskülönben rokonszenves, de ilyenkor rendesen komor ráncokba szedett arcával. Pedig tudtuk, hogy nem haragszik ránk, sőt szeret, nagyon szeret bennünket. Bismarck-féle tekintet villant ki szemüvege alól, s megkezdődött a vallatás:

„In aeternum! Mit akarsz? Persze pénz kell!”

Úgy ismert bennünket, mint akár Hansen az ő engedelmes médiumait!

„Igenis, Főtisztelendő úr – volt a félénk válasz – néhány krajcárra volna szükségem.”

„Aztán mennyire?”

„Öt forintra!” – hangzott még gyöngébben.

„Annyit nem kapsz, mert már kivettél ennyit, s az év végén nem lesz egy tisztességes kabátod, amiben otthon megjelenhetnél”...

Egy alkalommal azt hoztam fel indokul, hogy levétném magamat, mert szüleim nagyon szeretnék látni az arcképemet.

„Majd pár hónap múlva úgyis hazamégy, eleget gyönyörködhetnek benned” – volt a végleg elutasító válasz.

Nagyon szerette a tréfát, akárcsak a boldogult primás, és ha talpraesett volt, megbocsátotta még olyan magamfajta subditusnak is. Poruch kollégánk nemcsak legjelesebb tanuló volt, hanem a kópéságban is ritkította párját. Egyik nap beállít a rektorhoz, ki végignézhén rajta, irgalmatlanul lehordja lábbelijének tisztátlan mineműsége miatt.

Tóni barátunknak felcsillogott a két fekete szeme e mosdatás alatt.

„No hát miért jöttél?” – kérdi végre Erdősi.

„Öt forintot kérek” – volt a válasz.

„Aztán mire kell neked az a nagy pénz?” – hangzik valamivel engesztelékenyebb hangon.

Tóni phlegmatica rámutat a két lábára s egész komoly arccal azt felelte:

„Subickra!”...

Sohasem felejttem azt a percet, midőn a noviciátus után bemutatkoztam nála, mint új rektoromnál. Nevem hallatára összehúzta dús szemöldökét és stentori hangon, mint egykor a branyiszkói hívekre, rám rivallt: „Hát bolonddá akartok engem tenni? Vagy miféle nációból kerültetek ide?!”

Ártatlannak éreztem magamat, mégis rémülten hátráltam meg a martiális alak előtt.

„Főtisztelendő úr – hebegem – engem a szerzetesi kötelesség vezérelt ide. A szülői háznál oltották belém a feljebbvalóim iránt tartozó tiszteletet, s épp azért, mert ez ellen nem vétettem, képtelen vagyok átlátni szavainak értelmét.”

Erre szétsimultak arcának haragos redői, s szelídebben mondá:

„De hát látod, mikor itt most egymás után jelentkeztek: Szkladányi, Laczkányi, Lovcsányi, azután: Fischer, Valther, Brenner, Haszlinger, Lichtenegger, Marecker, s végre te bemutatod magadat, mint: Alleker!...

Bizony kérem nem csoda, ha ilyen desperatus módon összeválogatott nevek hallatára nála is elszakadt a türelemfonál, s végre is azt találta hinni, hogy az egyszeri Kedd, Szerda, Csütörtök ... mintájára mutatkoznak be neki valami gonoszlelkű alattvalók.

Egy másik feledhetlen jelenet volt az, midőn egész váratlanul összehívatta a „venerabile stadium”-ot, s váltig tépelődöttünk, bár eredmény nélkül, ezen szokatlan összehívás oka, célja fölött. Végre megjelent közöttünk. Várakozásteljesen függtek mindnyájunk szemei izgatottságtól kipirult arcvonásain.

„Fiúk – rezgett át a termen szív mélyig ható erőteljes hangja – az a keleti fürgeteg, mely 1849-ben elsöpörni segítette hazánk szabadságát, függetlenségét, hír szerint ismét fenyeget bennünket. Ha ez bekövetkezik, szent meggyőződéssel hiszem, hogy *méltók lesztek a magyar névre!*”

Mintha villámáram futott volna át rajtunk, úgy rándultak meg izmaink, egészen ismeretlen érzés kergette arcunkba a vért, s látva felvillogó tekinteteinket, fölkelkesült arccal s eme szívgyullasztó szavakkal távozott körünkből:

„Ha jön, el nem maradok tőletek, én magam foglak vezetni benneteket!”

Ilyen volt a branyiszkói hőspap két évtizeddel a „nagy napok” után!...

Tizenennyolc esztendeig vezette lankadatlan buzgalommal a Kecskeméti társház ügyeit. Sokszoros és többoldalú érdemei a rendkormány részéről sem maradhattak méltánylás nélkül, mely 1867-ben tiszteleti kormánysegéd címmel tüntette ki.

Ugyanezen év március 23-án nyújtotta be folyamodványát a m. kir. belügyminisztériumhoz, hogy az Erdősi nevet ismét fölvehesse. „Későbbi szomorú idők – írja kérvényében – megfosztattak e név használatától és születési nevemre utasítottuk vissza.

A kedvezően alakult viszonyok között tartózkodás nélkül bevallhatom, hogy mint „Erdősi” élveztem hivatásom legmagasztosabb feladatának hívséges teljesítéséből – a hadfiak sikeres gyámolításából – származott jutalmat: a „közelismerést” – s annál fogva édes köteléke az a múltnak, mellyel ezen névhez jelenleg is csatolva vagyok...”

Kérvényére 1867. október 13-án kapta meg az engedélyt Szilávy József államtitkár aláírásával.

1878-ban mint valóságos kormánytanácsost Budapestre a rendi kormányba választották be, hol mint a rend levéltárának őre, a fiatalok katonai ügyeinek vezetője, 1883-tól pedig a Gyár utcai bérház gondozója szerzett újabb babérokat eddigi érdemkoszorújához. Időközben egy évig (1880/81) a budapesti társház főnöki tisztét is viselte.

A *szereynység* képezte *egyik legszebb vonását* jellemének. Azért midőn az Ország-Világ 1884-ben, s ugyanakkor a Hazánk is közölte életrajzát, némi nehezteléssel említé a nála járt orosházai lelkésznek, hogy e cikkekkel egészen megzavarta őt katonás napirendjében, mert ha kimegy a Váci utcára, kedves sétahelyére, mindenki rámutat: „Ez a híres branyiszkói pap!” Sokan köszöntgetik, akik eddig észre sem vették, s ezzel majd kiűzik régi kedvenc sétahelyéről.

„Azonban – tévé hozzá – tudva azt, hogy nem rosszakaratból, hanem szeretetből közöltem ezeket, nemhogy haragudnám rád, hanem azt mondom: „Isten áldjon meg érte!”

Ez évben súlyos betegség támadta meg, melyen erőteljes, edzett testi szervezete ugyan diadalmaskodott, de mégis észrevehető nyomokat hagyott maga után.

1888-ban lemondott kormány-tanácsosi állásáról, s mint tiszteleti kormánysegéd és házi lelkiatya – saját kívánságára – szülővárosába kapott áthelyezést.

A gyöngéd szeretet, mellyel körülöleltük, a tiszteletteljes ragaszkodás és figyelem, melyet lépten-nyomon tapasztalt, láthatólag jólesett szívének s felvidítő hatást gyakoroltak kedélyére. Azonban ismét megjelent az a branyiszkóinál is veszedelmesebb ellensége, melyet

fegyverrel sem lehetett elkergetni, mert alattomban intézte támadását: *ez a halál*. Nyitra vármegye Balassája, Nagy József s öreg barátja Argenti Döme hasztalan küzdöttek megmentésén, és 1890. február hó 9-én elragadta karjaink közül a magyar piaristák büszkeségét!...

Egyike szállt vele sírba ama keveseknek, kiknek elég erejük volt az életfeláldozásig szeretni a hazát, ki e lángoló szeretet hatása alatt minden egyéni érdeket háttérbe szorítani tudott...

És most dicsőült Atyánk, miután nemes szíved, gyémántjellemmed, önfeláldozó honszereteted, haláltmegvető bátorságod iránt szeretet – s kegyeletadónknak legalább parányát leróttuk: kérünk, ne forduljon el tőlünk sohase szellemed! A te magasztos példád legyen mindenkor vezérlő csillagunk a veszély és balszerencse idején!...

De nem! Nem lesz erre szükség! Hiszen te ott állsz – mint a legméltóbbak egyike – a Magyarok-Istenének zsámolyánál; támogatni fogod itthagyt nemzedet millióinak esdő kérelmét, imaszerű fohását:

„Szánd meg Isten a magyart,
Kit vészek hányának,
Nyujts feléje védőkart
Tengerén kínjának.
Balsors kit már régen tép
Hozz rá víg esztendőt:
Meggúnhódte már e nép
A multat s jövőndőt!”...

Mellékletül közöljük a rendező bizottság felhívását.

Felhívás a hazafias közönséghez!

A „branyiszkói pap” szülőháza jeltelenül áll!

A hős, – ki Branyiszkó magaslatára feszülettel kezében vezette rettenthetlen bátorsággal a maroknyi magyar vitézt a legdicsőbb diadalra, – ki Isten nevével rohant a harcba: **a szabad hazáért**, – ki maga írta be a magyar történelemnek legragyogóbb lapját, – a nemzet szívében él és élni fog, amíg csak egy magyar van a földön!

De a nemzet tartozik azzal önmagának, hogy emléket emeljen Neki, a hősök hőségének, nehogy a hálátlanság szégyenteljes bélyegét kelljen magán viselnie az utókor előtt, – tartozunk vele mi, a kis idők részesei – a Nagyoknak, nehogy a századok viharja nyomtalanul elsöpörje a helyet, amely a hazának hőst adott, s ahol a hős az anyai kebelről szívta magába a hazának lángoló szeretetét!

Nyitra városában lelkes mozgalom indult meg az iránt, hogy **Erdősi Imrének**, a hős piaristának szülőházát már az ez év **márciusának Idusán** díszes emléktábla jelölje.

Ámde az e célra alakult bizottság oly fénnel s a hőshöz méltó alakban óhajtja az emléket létesíteni, hogy az előzetes költségvetés szerint – erre szükséges összeget, nem tudja saját kebelében előteremteni, s a nemzethez fordul, melynek nagy fia volt, – és mert illő, hogy az egész magyar nemzet kivegye részét a haza hős fiának ünnepeltetéséből, s a magyar haza minden egyes tagja leróhassa a kegyelet adóját a – „branyiszkói hőspap” iránt.

Hozzátok fordulunk, kiknek megadatott: érezniük a hazáért, lelkesedniük nagyjaiért!!

Tegyétek le filléreiteket mindannyian a szent célra, mert aki a haza hőseit tiszteli, azokban a hazát tiszteli meg!!

Vajon ki fogna elmaradni??!!

Nyitrán, 1894. év február hava.

Hazafias üdvözlettel
Mérey Lajos, Benkeő László,
a bizottság elnökei.

Dingha Béla,
a bizottság jegyzője.

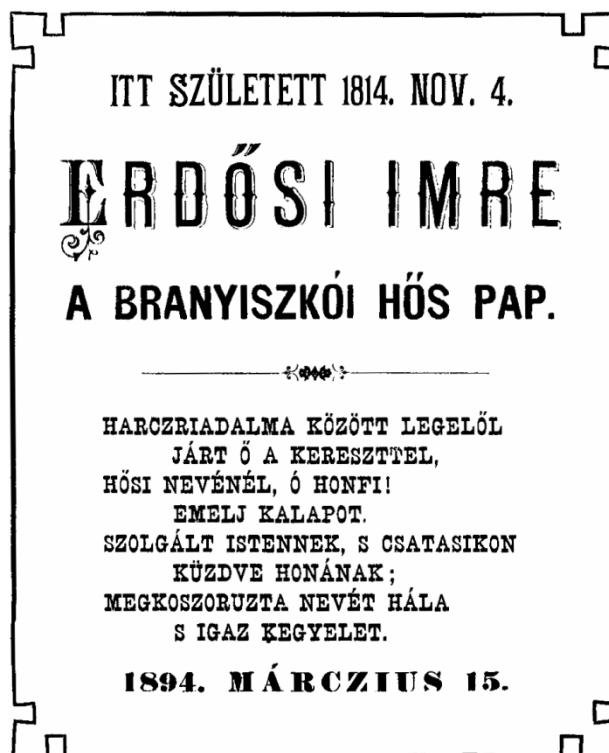
Dr. Acsay Antal, Herverth János, Juhász Sándor, Kalavszky Zsiga, Kenézy Csatár,
Meskó Pál, dr. Sztránszky Izor, Vitál Gábor,
a bizottság tagjai.

Az emléktábla

E felhívás nem hangzott el pusztába kiáltó szóként. Egyesek úgy, mint testületek körében lelkes visszhangra talált, s így a bizottság fáradozásait fényes siker koronázta.

A Csehországból megrendelt emléktábla gyönyörű fekete svédgránit, 150 cm magas és 80 cm széles.

A két distichont Kenézy Csátár p. ü. titkár, jeles poétánk készítette, a technológiai díszes kivitel Fellner Jakab jónevű kőfaragónk érdeme. Alakja ez:

Versek

Erdősi

– Pályadíjjal koszorúzott óda –

Írta: **Dingha Béla**

... „Előre!” És megdördül az ágyú,
Ezer golyó süvölt a légen át. –
Maroknyi honvéd – tépett zászlajával
Csüggedve, hallja a vezér szavát...
„Előre! Fel!”... Hajh! tenger sok az ellen
Minek a harc, hol biztos a halál?
Harcolni?! ott, hol szemben gyermekekkel
Harcedzett *szolgahad* ezerje áll?...

... „Előre! Fel!”... ”Az Úr – a vezérünk,
Jézus keresztje diadalra visz,
Fiúk utánam! a *szabad hazáért*
Előre! aki egy Istenbe’ hisz...”
– S elöl viszi a Megváltó keresztjét
S rohan a kis had, mint bösz fergeteg
Kívívni diadalt, szerezni babért,
Vagy a hazáért *küzde* halni meg...

... S Branyiszkó ormán győzött a kereszt.
A gögös ellen gyáván megszabad,
De minden ajk a Te neveddel telve
Csodás nagyság! Hős „branyiszkói pap”!
Apák mesélnek *Rólad* unokáknak,
S dicső híred ajakról ajkra száll,
Arcunkba láng gyul, szívünk jobban lüktet.
Nevedet hallva – *Örök Ideál!*

A férfi hős lesz nagy tettekre kész –
Kitágul melle, izma megfeszül,
Megtölti lelkét édes, kéjes érzet
S kábultabb lesz nagyságod fényitül.
A nő megbámul néma kegyelettel
Varázs ragadja dobogó szívét
S eltelve büszkeséggel megtanítja:
Neved gügyögni – kisdéd gyermekét.

És ha megszáll a csüggedés megint –
A fényes nappalt az éj váltja fel,
Ha a gyűlölet átka ránk borul majd
S újból elfásul minden jobb kebel,
Zarándokolva oda járunk akkor,
Ahol hálánk *oltárt* emelt *Neked*,
Hol az oltáron Veszta-lánggal ég, a
Rajongó, büszke *hazaszeretet*.

Ébredj... ébredj!... Te legendás Alak!
Hagyd el akkor sírodnak éjjelét
Ihlesd még egyszer ajkadnak szavával
Ihlesd meg újra mindnyájunk szívét...
Ragadd meg akkor újra a keresztet –
És mi leküzdjük ismét a vihart –
Rohanj előre! Isten szent nevével,
S vezesd „*új Branyiskóra*” a – magyart!

Erdősi – Emléktáblája leleplezési ünnepén

– Dicsérettel kitüntetett pályamű –
Írta: **Kenézy Csatár**

Hol vegyem a szókat, hol vegyem a hangot.
Midőn nagy időkről ajakam regél? –
És ha ide állna Tyrtéusz, a dalnok,
Ő is csak zokogna a múlt fényinél.

Nincs olyan ecset, szín, mely visszatükrözze
A szabadság-harcot, híven, ragyogón...
Mezei virágból koszorút köt össze,
Ezt teheti csak – a gyöngye epigón.

Hogy koszorúm nyerjen valami kis éket:
Harmatozó könny lesz minden levelén,
Gyöngye az örömnak, a lelkesedésnek,
Amely itt fogamzott szívem közepén...

Milyen föld ez a föld? Magyarok hazája!
Melynek vértől ázott minden porszeme...
Szabadságot lehel az ég is reája,
És hősnek születik minden gyermeke.

Hazát, szabadságot elorozni tőlünk.
Ki meri, ki tudja? Hol a vakmerő? – –
Harcra hívó ágyú bűgő szava dördül.
Itt van az ellen már, büszkén tör elő.

Száguldó paripák, pusztítva tiporják
A haza szent, földjét Ősök porait.
Feljajdúl a nemzet, fölemeli jobbját:
Álljon ki a síkra mind, ki magyar itt!

S teremnek a földből szép ifjú leventék,
Karjuk: acélos; a szívük: csupa láng,
Az anyai keblet még el sem feledték,
Már tűzbe rohannak, nem félve halált.

„Honvédek előre! honvédek utánam!”
Kivonva a kardot, kiált a vezér.
Miként a titánok, a mese-világban.
Küzdenek, míg bennük forr egy cseppnyi vér.

Melyik volt nagyobb hős, melyik a vitézebb?
Nem tudom, nem lehet azt megmondani.
De tudom: egy se volt Ő nála merészebb,
Kinek most emlékét jövünk áldani...

Hófedte hegyoldal... fent a magas csúcson
Tüzel az ellenség. Lent a magyarok.
„Honvédek! rajta fel. – vezényel hős Guyon. –
Ma még egy diadalt látni akarok.”

Hófedte hegyoldal... A golyózápor hull...
Rakásra dőlnek a hős daliák...
A diadal kétes, a kocka már fordul:
Csak nehezen tartja Guyon csapatát...

Akkor előtör, – mint bús-haragos felleg, –
Átszellemült arccal, egy hősi alak:
Kezébe feszület: „Fiaim, csak feljebb.
Jöjjetek utánam!” s előre halad.

Mily kép, mily dicső kép! Branyiszkó tetején.
Vérvörös színt hintve, áldoz le a nap...
Glória fény ragyog egy hős alak fején;
Ki e hős? *Erdősi*, a tábori pap.

Ösmerétek, úgy-e? Itt lakott közöttünk
Ez a szelíd lelkű, hatalmas öreg.
Bölcsője itt ringott, ahol most fölöttünk
Emlékét a márvány örökíti meg.

Bölcsője itt ringott... most is itt nyugosznak
A „*branyiszkói pap*” szentelt hamvai...
Egy-két ibolyáját a kelő tavasznak,
Tegyük a sírjára, Nyitra fiai!...

Branyiszkó hőse – Emléktáblájának leleplezésére

– Dicsérettel kitüntetett pályamű. –

Írta: **Kubányi Béla**

Dicső apáknak hálás nemzedéke
Hová egy ország hódolatra jött,
S melyen, ha átlépsz, áhitattal lépj be.
Előtted im' az áldott, szent küszöb.
Szabadság napja! itt a templomod,
Itt ringatták a hőst, vitéz papot.

Az ifjú szerzetest hő szíve vágya:
Meghalni érted, üldözött anyánk.
Nagy tette készen akkoron találta,
Midőn mindannyian egyek valánk.
Egyek, kik érted küzdtek, szép hazám,
S kik érted hulltak el a nagy csatán.

A múzsák csarnokából hadba szálla
A lelkes ifjú s Isten övele.
Ahol a vész, ott ember kell a gátra,
S Ő ott volt. Száz halál se küzdte le.
„Előre!” – dörgé – „Rajta, jó fiúk!”
„Előttetek a győzedelmi út.”

És mintha látnám hogy' nyomul előre
A csüggedő, de elszánt kis csapat,
Szuronyt szegezve, föl a hegytetőre,
Míg lenn, a völgyben, ágyúk hangzanak.
És látom mint repül a szent kereszt...
Branyiszkó hőse! Te, te tetted ezt.

A hír sugára ifjan fénybe vonta
Hazáért lánggal égő szívedet.
Terólad vészen példát majd e honba',
Ki hőssé vágy' nevelni gyermeket.
Ki Istenért, hazáért élt s hala:
Ma már egy nemzet halhatatlana.

Igaz magyar nép, ki ma ünnepelni
Ide jöttél, óh áldd meg e lakot!
Mutasd meg: szíved' hála lelkesíti,
Midőn kibontott zászlód fenlobog,
Midőn megérzed, hogy távol és közel:
Erdősi szellemárnya átölel.

Az emléktáblára befolyt adományok

1894. március 10-ig bezárólag.

Thuróczy Vilmosné 5 ft.

Beke Károlyné 1 ft.

Dr. Csippék Sándor kanonok 10 ft.

Meskó Pál 1 drb 10 frankos arany.

Pongrácz Kálmán gyűjtése: Pongrácz Kálmán 3 ft, Pongrácz Géza 2 ft.

Nyitrai Kereskedelmi és Hitelintézet 10 ft.

Nyitravárosa mint jogi testület 10 ft.

Prónay István törvsz. bíró 1 ft.

Rákóczy József k. tszéki bíró 2 ft.

Dombay Hugó ügyvéd Nyitrán 1 ft.

Nyitrai Népbank gyűjtése: Nyitrai Népbank 10 ft, Freiszberger Győző, Kováts József, dr. Pachner Antal, Gisser Gyula, Held Viktor, Guttvil Adolf, Paschek Viktor, Rasskó Timót, Babóthy Márton, dr. Langer Eugol 1–1 ft, összesen 21 ft.

Juhász Vince nyitrai kir. járásbíró gyűjtése: Juhász Vince 2 ft, Palásthy Vilmos 1 ft, összesen 3 ft.

Juhász Árpád gyűjtése: a nyitrai főgimnáziumi ifjúság 13 ft 35 kr.

Koromzsay Géza gyűjtése: P. N. 1 ft, T. 30 kr. Faschler Ferencz 1 ft, összesen 2 ft 30 kr.

A Nyitramegyei Közlöny útján dr. Balogh Dezső Tisza-Alpár 1 ft.

Dingha Béla gyűjtése: Dr. Frank Károly 1 ft, Egy fogadási tétel 1 ft 50 kr., dr. Jelinek Miksa, dr. Kostenszky Géza, N. N. 1–1 ft, N. N. 50 kr. összesen 6 ft.

Vital Gábor gyűjtése: Vital Gábor 1 ft, dr. Steinhöfer Gyula 50 ft, Bihary Géza 1 ft, Kubinyi Rafael 50 kr., összesen 8 ft.

A nyitrai kath. egylet gyűjtése: Vágner József 5 ft, dr. Dudek János, Simkó Antal, Belák József, Kútvaszer István, Kmetyko Pál, 1–1 ft, Durdik Alajos 2 ft, Jozsits Gyula, Horváth József, Jeszenszky Alajos 1 – 1 ft, összesen 15 ft.

Katona György kanonok gyűjtése: Balogh Antal, Katona György, Malatinszky József 1–1 forint, összesen 3 ft.

Kenézy Csátár gyűjtése: Magyary Miklós 2 ft, Kenézy Csátár 1 ft, Fauszt Elek 1 ft, Piacsek Ede 1 ft, Névery Sándor 1 ft, Dokupil Gusztáv 1 ft, Frank Adolf, Balogh Imre, Miakker Endre, Prindl Kálmán 50–50 kr., Bubics Károly 2 ft, Arthold Emil, Filo Henrik, Ötvös Ödön 50–50 kr., dr. Kósa József, Tagányi Nándor 1–1 ft, Joó Endre 50 kr., Paulovics 20 kr., Ammer József 50 kr., Popelka János 1 ft, Bachó Imre, Ney Ferencz 50–50 kr., dr. Szulyovszky Dezső 1 ft, dr. Szálé Lajos 50 kr., N. N., N. N., N. N. 30–30 kr., összesen 20 ft 10 kr.

Juhász Sándor gyűjtése: Juhász Sándor 5 ft, Markovics János 3 ft, Rozenczveig Mór 2 ft, dr. Weisz Jakab 2 ft, dr. Kürth Dávid, Ocskay László, Felsner Jónás, dr. Janits Imre 1–1 ft, Tojfalussy Jenő, Huszár István, Markhót Gyula 2–2 ft, dr. Biringer Ferencz, Barna Mór, dr. Munels Lajos, Deák János 1–1 ft, összesen 26 ft.

Alleker Lajos gyűjtése: Dr. Acsay Antal 5 forint, Alleker Lajos 2 forint, Cseh Lajos 1 forint, Endrődy Gyula 1 ft, Ferenczy József 2 ft, Fodor Sándor 50 kr., Horvát Sándor 5 ft, dr. Lévy Ede 50 kr., Pintér Pál, Polák János, Richter László, Ruszel Károly, Vass Károly 1–1 ft, Váry Gellért 3 ft, összesen 25 ft.

Nyitrai Takarékpénztár gyűjtése: Brezányi János, Zerdahelyi Adolf, dr. Lakits István, Mész Sándor, Vieszt Gyula, Bohunka Géza, Stein Ferencz, Mercader Ede, Sándor Pál,

Streihamer Antal, dr. Guttvil Pál, Jánoska János, Wilhelms Emil, Deák Jenő, Palkó Irma, Herverth Antal, Herverth János, Herverth Dénes, Lósy Géza, ifj. Niki Mihály, Rampacher Rezső, Merkader Antal, Csernyák Rezső, Hevera János, Skoluba Lajos, Szmidá Kálmán, Pechata Lajos, Frankl Zsigmond, Motesiczky Pál, Kirnbauer Nándor, Drahanovszky Gyula, Pach Mór, Flach Ferencz, Miszner N. Porubszky János, Kottesovszky Alajos, Nagy István, dr. Csepreghy Vilmos, dr. Egressy Sándor, S. V., N. N., 1–1 frt, Klapetek Ferencz, Kondor S. Némák Ferencz, Bokros Imre 50–50 kr., összesen 58 frt.

Mix Ferencz nyitrai postafőnök gyűjtése: Mix Ferencz 1 frt, Goldstücker Kálmán, Okolicsányi Lipót, Mittuch Kálmán 50–50 kr. összesen 2 frt 50 kr.

Pazsiczky József gyűjtése: Pazsiczky József, Kozmovszky Ödön, Sinkovics Károly, Géczy József, Endrődy György 1–1 forint, Zalka Ármin, Simonovánszky György, Ottó Árpád 50–50 kr., összesen 6 frt 50 kr.

Hirn Lajos igazgató gyűjtése: Halasy Béla 1 frt, Bonetta Clementin 50 kr., Bálint László 50 kr., Schvach Karola 1 frt, Steiner Jakab 50 kr., Zsigmond Antal 50 kr., Hirn Lajos 1 frt, összesen 5 frt.

Dr. Sztránszky Izidor gyűjtése: dr. Róth Sándor 1 frt, Klobusiczky Károly, N. N. 50–50 kr., Riszner Károly, Rudnay Sándor, Lőrinczy Gyula 1–1 frt, Sztránszky Izidor 3 frt, összesen 8 frt.

Érsekújvári Népbank 3 frt.

Érsekújvári Takarékpénztár 15 frt.

Kodolányi Antal Budapest 2 frt.

Kilézi Biasini Domonkos 5 frt.

Boros Sándor Debrecen 1 frt.

Lehoczky József Orosháza 2 frt.

Cselka Nándor papnöv. igazgató Bpest. 1 frt.

Polónyi Pál kalaszteri mérnök gyűjtése 6 frt.

König Vilmos garamújfalusi esp. plébános 2 frt.

Kiss József kecskeméti miklóstelepi tanító 50 kr.

Emődy József birtokos 2 frt.

Lelkes Zsigmond rippényi birtokos 2 frt.

Zólomy Ferencz érsekújvári nyug. tanító 3 frt.

Tóth Pál gimnáziumi tanár Kis-Szeben 2 frt.

Zimányi-család Budapest, 10 frt.

Gróf Erdődy Imre Galgóc 10 frt.

Bodó Páter Galgóc 1 frt.

Fehér Ipoly pannonhalmi főapát 5 frt.

Seyfert Ede Bpest Zöldfa utca 11. 5 frt.

Mészáros József füzesgyarmati ref. lelkész 1 frt.

Kántor Lajos nagy-kéri lakos 1 frt.

N. N. Ung megyéből 1 frt.

Aranyossy József tábori lelk. Hercegovina 5 frt.

A budapesti kegyes tanítórend főnöksége 10 frt.

Kecskeméti k.-r. tanári kar gyűjtése 6 frt, 55 kr.

Kovács József lévai főgimn. tanár gyűjtése: Dr. T. Gy., Kroll Rudolf, Kovács József 50–50 kr., összesen 1 frt 50 kr.

Bárány Sándor (Monor) gyűjtése: Bárány Sándor, Gröber Mihály, Bambamlak 50–50 kr., Varró E. 30 kr., Klein Márton, Juhász Miklós, Schwarcz, Kaldenecker 20–20 kr.

Pintér Elek tatai kegy.-r. házfőnök gyűjtése 7 frt.

Hám József nagy-károlyi főgimnáziumi igazgató gyűjtése: a nagy-károlyi társház 3 frt, Palczer Ernő házfőnök 2 frt, Vanko József házi lelki atya 1 frt, Timár Péter tanár 50 kr.,

Novák Béla tanár 1 frt, Rozmanis Timót tanár 50 kr., Holczinger Imre tanár 1 frt, Jakab Gyula tanár 50 kr., Boros Antal tanár 50 kr., Majoros Endre tanár 1 frt, Harkay István tanár 1 frt, Csóti Márk tanár 50 kr., Mondik Pál tanár 1 frt, főgimnázium 2 frt, Hám József igazgató 2 frt 50 kr., Friedl János mészáros 3 frt, összesen 21 frt.

Farkas László nagy-kanizsai főgimn. igazgató gyűjtése: Farkas László 3 frt, Sárgay Antal 1 frt, Obelcz József 1 frt, Haaz János 50 kr., Kozár Ferencz, Vörös Mátyás, Poór János, Dékay Lajos, Kalcok Leo, Vittko József, Glass Ferencz 50–50 kr., dr. Ernyey István 1 frt, összesen 10 frt.

Lelley János ivánkai jegyző gyűjtése: Somlay Boldizsár 50 kr., Kutvaszer Imre 30 kr., L. Gy. 1 frt, Fekete Károly 20 kr., összesen 2 frt.

Pfeiffer gyűjtése Temesvárról: Pfeiffer 1 frt, Füredi 1 frt, Véber 1 frt, összesen 3 frt.

Dömötör Sándor kecskeméti közjegyző gyűjtése: Zimai Károly 1 frt, Dömötör Sándor 4 frt., összesen 5 frt.

Panek Ödön selmecbányai házfőnök gyűjtése: kegyesrendi ház 2 frt, Panek házfőnök 2 frt, Nagy József k.-r. tanár 1 frt, Rady József k.-r. tanár, 1 frt, Szabó János k.-r. tanár 1 frt, Tőkés Ferencz k.-r. tanár 1 frt, Vojlán Mátyás gimn. tanár 1 frt, Szartorisz Ferencz gimn. tanár 50 kr., összesen 9 frt, 50 kr.

Jeszenszky Sándor besztercebányai közjegyző gyűjtése: Kerndl Károly k. tanácsos 1 frt, Jeszenszky Sándor 5 frt, összesen 6 frt.

Privigyei kaszinó gyűjtése: Privigyei kaszinó 5 frt, Lulyák Antal 1 frt, Rudnay László 1 frt, dr. Gömör Zsigmond 1 frt, Szathmáry Kálmán 50 kr., Sporzon Ernő 2 frt, Némethy Gyula 1 frt, Weiden Ágoston 50 kr., összesen 12 frt.

Halmi László váci főgimn. igazgató gyűjtése: Halmi László, Farkas J., Roch Gy. 1–1 frt, összesen 3 frt.

Lüley János (Oszlány) gyűjtése: Kosztolányi Kálmán, Cseh József 50–50 kr., Fialla József 1 frt, dr. Policzer, Illés Vincze, Tuny Nagy János, Lux József, dr. Hlatky 20–20 kr. Schandly 30 kr., Lüley János 1 frt, összesen 4 frt, 30 kr.

Dr. Szeless József kecskeméti takarékpénztári és kaszinó elnöke gyűjtése: Lestár Péter 1 frt, Szegedy György, Nagy Lajos, Poregh Gedeon, Vámos Béla, Szeles Kálmán, Gál Ferencz, Papp János, 1–1 frt, kecskeméti kaszinó 5 frt, dr. Szeless József 1 frt, Hacker Lajos 1 frt, összesen 15 frt.

Takács József veszprémi kegy. r. házfőnök gyűjtése: 9 frt.

Dr. Ormándy Miklós sátoraljaujhelyi k. r. házfőnök gyűjtése: Molnár István főispán 5 frt, Matolay Etele alispán, Horváth József, Pekáry Gyula, Dokus Gy. m. főjegyző, Polányi Gyula, Kovács Ödön, Keresztessy Lajos, Sziloky Barna, Képes Gyula, Emődy Béla, Mircsák István, Kulin Ödön, Matyasovszky Kálmán, Kacs Ferencz, Landsheinen Károly, Bajna József, dr. Harnyay Béla, Hlavaty József, Erben Alajos, Fejes István, Balogh Károly, Vass József, Szentgyörgyi Vilmos, Dongó Gy. Géza, dr. Ormándy Miklós, Bauer Lénárt, Kovács Endre, Vándor József, Tietz Sándor, Pára Endre 1–1 frt, Illésházy János, dr. Schön Vilmos 3–3 frt, Vass Imre, Seyfried József 2–2 frt, Evva Ödön 70 kr., Klimó Menyhért 60 kr., Raisz Béla, Isépy Miklós 50–50 kr., N. N. 40 kr., Sztrakovics Imre 30 kr., összesen 50 frt.

Rappensberger Vilmos m. óvári gimn. igazgató gyűjtése: Rappensberger Vilmos, Faith Alajos 1–1 frt, Ivánfi Ede, Fludorovics Zsigmond, Lőb Antal, Veigang József, Etele Károly, Szabó Ignác 50–50 kr., összesen 5 frt.

Pap János szegedi k. r. házfőnök gyűjtése: 10 frt.

Zubriczky Aladár gyűjtése: budapesti növendékpapság 4 frt, 80 kr.

Balázsovics János Czabaj 1 frt.

A pöstyéni vigalmi bizottság nevében Uharezs László 3 frt.

Modrányi Iván főbíró gyűjtése: Modrányi Iván, dr. Jelentsik Nándor, Szaniszló Vilmos 1–1 frt, Soóky Ödön, Weisz Sándor, Marossy Lipót, Martincsek Károly 50–50 kr., összesen 5 frt.

Kádek István privigyei k. r. házfőnök gyűjtése: Privigyei k. r. ház 2 frt, Furdek Nándor, Kádek István, Janis Mihály 1–1 frt, Chladek István, Szakács János, Fejérváry István, Stark Izidor, Szmotny Rezső, Farkas Ignác 50–50 kr., összesen 8 frt.

Hévízy János országgyűlési képviselő gyűjtése: Kolosváry Kiss István, dr. Meskó László, Péntér Béla, Egressi Nagy László, Netsi Ernő, Hévízy János 1–1 frt, Szluha István 5 frt, összesen 11 frt.

Benkeő László gyűjtése: Mérey Lajos 10 frt, Kochanovszky Pál 5 frt, Rudnyánszky György 3 frt, ifj. Ocskay Rudolf 3 frt, Zmertich Iván 1 frt, Lévy Antal 1 frt, Benkeő László 2 frt, Kubinyi Endre 1 frt, Rencz László 2 frt, Sánthó Camillo, Drexler János, Sándor Jenő, Sándor Kálmán, Praznovszky István 1–1 frt, gróf Zedtvicz 2 frt, Benkeő Béla 1 frt, Szkublics József 1 frt, Gáspár János 50 kr., Langhammer István, Polónyi Kálmán, Vincze Károly, Dombay Ede, Vaczulik Vincze, Schmidt Adolf, Ordódy Ferencz 1–1 frt, Fogd Károly 5 frt, dr. Panlicsek, dr. Kicska, Czocher Béla, Hoffer Ferencz, Galgóczi, Engel 1–1 frt, Druga József 2 frt, Mészáros Károly, Szantner Ernő, Bariss Béla, Karsay Lajos 1–1 frt, Kukán Imre 50 kr., Kőszeghy Ferencz 1 frt, Kracsun István 1 frt, Pogrányi 50 kr., Ikrényi József, Conlegner Károly, Miklóska Aladár 1–1 frt, Thaly István 2 frt, Bihary Géza, Machovics, Papanek, Csemniczky, Fleischhakker Károly, Mayer Károly, Milbauer Rezső, dr. Vinter Miksa, Schurmann, Csittáry Pál, Kozmovszky József, 1–1 frt, Mezey Gyula 2 frt, Zelenay 50 kr., Lanfelder 5 frt, Komáromy, Böck Géza, Rudnyánszky Béla 1–1 frt, Eyszen 2 frt, Éljen Kossuth Lajos 1 frt, Balogh 2 frt, dr. Roszival 2 frt, Szirányi György 2 frt, Bory Lajos, Tóth József, Mikovinyi Soma 1–1 frt, Klein Lajos 2 frt, összesen 105 frt, 50 kr.

Murincsek Vincze gyűjtése Körmöcbányán: Kórody 50 kr., Reitzner bányatanácsos 1 frt, Murincsek 1 frt, Kelemen Ferencz 50 kr., Priviczky Ede 1 frt, összesen 4 frt.

Péchy Tamás országgyűlési képviselő 15 frt.